

Εκτύπωση

Κλείσιμο

[ΤΡΙΤΗ ΑΠΟΨΗ] Κανόνες του γραπτού λόγου

Το πρώτο χαρακτηριστικό του πρέπει να είναι η απλότητα

Του Βασίλη Κρεμμυδά

Από χρόνια με απασχολεί το ζήτημα που περιγράφεται στον τίτλο του σημερινού σημειώματος· και δεν είμαι βέβαιος ότι αποδίδω ακριβώς τις σκέψεις που θα υποβάλω στην κρίση όσων τιμούν αυτήν την επιφυλλίδα διαβάζοντάς τη με τη λέξη κανόνες· μου φάνηκε περισσότερο ουδέτερη από το «όροι» ή το «προϋποθέσεις». Εννοείται, πρόκειται για τον γραπτό λόγο όσων διατυπώνουν τις σκέψεις τους μέσω του Τύπου, καθημερινού και περιοδικού· ας κάνω μια παράβαση για να πω· του σοβαρού Τύπου· αυτών δηλαδή που γενικά χαρακτηρίζονται ή χαρακτηριζόμαστε ως διανοούμενοι.

Δεν αφορούν όμως οι σκέψεις που θα διατυπώσω μόνον την αρθρογραφία, επιφυλλιδογραφία κ.λπ. Αφορούν και τα επιστημονικά βιβλία, αφορούν κυρίως, τον εγχειριδιακό λόγο, επειδή αυτός περισσότερο από τον λόγο των επιστημονικών «συγγραμμάτων» (τι απεχθής λέξη!) καλείται να διδάξει, να μεταδώσει γνώση σε μη ειδικούς, σε φοιτητές, σε μαθητές.

Θεωρώ τον λόγο των άρθρων, των επιφυλλίδων, λόγο επιστημονικό· ιδιαίτερα των επιφυλλίδων ο λόγος εκφέρεται από επιστήμονες διανοούμενους. Ας μη συζητήσουμε τώρα αυτό που συχνά μας απασχολεί, ποιον δηλαδή ονομάζουμε διανοούμενο· να μείνουμε καλύτερα στη λέξη. Λέω λοιπόν, επανερχόμενος, ότι το πρώτο χαρακτηριστικό αυτού του λόγου πρέπει να είναι η απλότητα· αυτοί που μας διαβάζουν θέλουν να καταλάβουν ακριβώς αυτό που τους λέμε. Η χρήση περίπλοκου, στρυφνού λόγου, ακόμη και στις επιστημονικές μελέτες οδηγεί σε παρανοήσεις· σε ό,τι με αφορά δεν πιστεύω ότι και η πιο λεπτή και η πιο βαθιά επιστημονική έννοια δεν μπορεί να γίνει κατανοητή από τον μη ειδικό αναγνώστη· και αντίστροφα, καμιά φορά γίνεται χρήση ενός λόγου που ακόμη και ο ειδικός αναγνώστης δυσκολεύεται να αποκρυπτογραφήσει.

Άλλοτε πάλι, κάποιοι, προφανώς για να εμφανισθούν περισσότερο σοφοί, εισάγουν νέους όρους, χρήσιμους και υποχρεωτικούς καμιά φορά, χωρίς να εξηγούν το περιεχόμενό τους. Όπως πρόσφατα κάποιοι σοφολογιότατοι, μιλώντας για το έθνος και για την κοινωνία εφηύραν την «ουσία» και την «ουσιοκρατία» και εμένα του αφελούς και αδαή ο νους μου πήγε στις ναρκωτικές ουσίες! Και με μπούσουλα την επιθυμία μου, στα όρια του πάθους, να καταλαβαίνει ο αναγνώστης και ολίγον εν τη κακία μου, ισχυρίζομαι ότι όσοι δεν μπορούν να δώσουν στους άλλους να καταλάβουν δεν έχουν καταλάβει οι ίδιοι· ή υποφέρουν από αριστοκρατισμό ή ελιτισμό που δεν προσφέρονται για να καταλάβει ο αναγνώστης. Τα παραπάνω δεν μιλούν μόνον για την απλότητα του λόγου· όταν το κεντρικό ζητούμενο είναι να καταλαβαίνουμε τι διαβάζουμε, η απλότητα προϋποθέτει και άλλα χαρακτηριστικά· ακρίβεια στην επιλογή των λέξεων που αποδίδουν τις, δύσκολες κυρίως έννοιες· αποφυγή δηλαδή, βαρύγδουπων λέξεων και φράσεων, διατυπώσεων που όσο ακριβείς και αν είναι, δεν γίνονται κατανοητές από όλους όσοι διαβάζουν το κείμενό μας. Κάτι τέτοιο δεν πρέπει μάλιστα να περιορίζεται στη χρήση λέξεων, φράσεων διατυπώσεων, αλλά να αντανakλά στο σύνολο του κειμένου, στο σύνολο του θέματος που επεξεργαζόμαστε. Μαζί δηλαδή με όλα αυτά πηγαίνει και το ύφος του λόγου· όσο μπορούμε πιο γοητευτικός λόγος· μολονότι η απλότητά του και η ακρίβεια των διατυπώσεων τον κάνουν σχεδόν αυτόματα γοητευτικό.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό του γραπτού λόγου, ιδιαίτερα αυτού που απευθύνεται στο ευρύτερο κοινό, πρέπει να είναι η ευπρέπεια του· πολύ περισσότερο όταν πρόκειται για τον λεγόμενο «διάλογο», όταν δηλαδή ο λόγος αντικρούει ισχυρισμούς άλλων κειμένων. Στην περίπτωση αυτή· σε κάθε περίπτωση· δεν υβριζούμε· σε καμιά περίπτωση δεν καταφεύγουμε σε ανοίκειους χαρακτηρισμούς προσώπων, ακόμη και αν είναι του «αθώου» τύπου «και ποιος είναι αυτός που θα μου πει εμένα...». Σκοπός του γραπτού λόγου δεν μπορεί να είναι να χαρακτηρίζουμε έτσι ή αλλιώς τον συντάκτη ενός κειμένου· σκοπός πρέπει να είναι να αντικρούει, τεκμηριωμένα, τις ιδέες, τις απόψεις που διατυπώνονται σε ένα κείμενο· όχι να χαρακτηρίσει τον συντάκτη του κειμένου. Θα χαρακτηρίσω, για, απλό, παράδειγμα, μια άποψη φασιστική, όχι τον συντάκτη του κειμένου που την περιέχει φασίστα. Άφησα τελευταίο ένα ζήτημα που για την αφεντιά μου είναι καίριο και αφορά μόνον τον λόγο που διατυπώνεται στον Τύπο από τους διανοούμενους. Πρόκειται για την επιλογή του θέματος που επεξεργαζόμαστε και δημοσιοποιούμε· αυτό δεν αρκεί να απασχολεί για μια στιγμή τη δική μας σκέψη. Πρέπει να απασχολεί την κοινωνία· πρέπει να αποτελεί αίτημα της κοινωνίας. Στην αντίθετη περίπτωση, ο λόγος δεν είναι παρά άσκηση σε προσωπικά διανοητικά παιχνιδάκια.

Ο Βασίλης Κρεμμυδάς είναι ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών.

"TA NEA" Τρίτη, 27 Μαΐου 2008

Αρ. Φύλλου: 19.142

Σελίδα: NEA_2705_006_K_281317

Αυτό το κείμενο εκτυπώθηκε από TA NEA Online, στο <http://www.tanea.gr/article.aspx?d=20080527&nid=8650294>

Copyright © TA NEA 1996-2006 Lambrakis Press